

Vplyv veku a pohlavia na vysokú citlivosť

Vysoká citlivosť je fenomén, ktorý sa v dnešnej dobe dostáva čím ďalej tým viac do pozornosti. Ako vysoko citlivého človeka si môžeme predstaviť jedinca s extrémne reaktívnou nervovou sústavou, ktorý je veľmi senzitívny na radu stimulov. Oproti iným ľuďom, nemá takýto jedinec rovnaké filtre, ktoré by blokovali vonkajšie podnety, ktoré k nemu v rôznych modalitách prichádzajú a tak v dôsledku toho prijíma ako pozitívne tak negatívne stimuly z jeho prostredia v intenzívnejšej miere (Orloff, 2018). Takýto človek sa preto často môže cítiť zahltený a prestimulovaný, preto môže pôsobiť plachým dojmom, keď sa v rámci snahy ochrániť sa pred preťažením sťahuje do svojho vnútra (Aron & Aron, 1997). Toto ale nemusí nutne znamenať, že vysoko citliví ľudia sú spravidla introvertní. Väčšina vysoko citlivých ľudí má introvertnú povahu, avšak niektorí sú extrovertní a veľa z nich vykazuje kombináciu introvertnej aj extrovertnej povahy (Orloff, 2018).

Títo ľudia nielenže z okolia stimuly intenzívne prijímajú ale aj následné kognitívne spracovanie týchto stimulov a emocionálna odozva je veľmi intenzívna (Tra et al., 2022). Medzi charakteristiky prežívania vysoko citlivých ľudí patria podľa Aron (2020): hlboké spracovanie informácií, prestimulovanie, emočná reaktivita, empatia a vnímanie jemností a detailov.

Rada autorov, ktorí vysokú citlivosť skúmali, poukazovala na rozdiel v miere citlivosti v závislosti na pohlaví. Podľa väčšiny doterajších výskumov (Benham, 2006; Chacón et al., 2021), vykazujú ženy vyššie skóre v dotazníku HSP autorov Aron & Aron (1997), ktorí sa bežne používa pre meranie vysokej citlivosti. Dôležitým bodom k zamysleniu ale zostáva fakt, že vo všeobecnosti ženy skórujú vyššie aj v neuroticizme, otvorenosti k emóciám druhých, privetivosti a sú viac zamerané na vzťahy (Costa et al., 2001).

V rámci nášho výskumu sme sa rozhodli stanoviť hypotézu o existencii vzťahu medzi vysokou citlivosťou a vekom a vysokou citlivosťou a pohlavím. Našu hypotézu sme sa rozhodli overiť pomocou lineárnej regresie. Závislú premennú v našom prípade predstavuje vysoká citlivosť a dva regresory - vek a pohlavie. Dáta o citlivosti boli získané z projektu Škála vysokej citlivosti (Ens et al., 2022) v rámci predmetu Psychometrika 1.

Na základe výsledkov lineárnej regresie dokážu naše regresory vysvetliť 17% rozptylu závislej premennej. Znamená to, že vek a pohlavie sú schopné predpovedať 17% rozmanitosti vysokej citlivosti. Previedli sme aj test štatistickej významnosti, ktorý ukázal, že sa jedná

o štatisticky významné množstvo vysvetleného rozptylu. V Tabuľke 1 uvádzame hodnotu koeficientu determinácie a test štatistickej významnosti F (test podmodelu) s jeho p-hodnotou.

Tabuľka 1: Koeficient determinácie a test podmodelu

Model	Koeficient determinácie	Testová štatistika F	P-hodnota
	0,17	7,47	< 0,001

P- hodnoty menšie než stanovená hladina významnosti 0,05 sú vyznačené červenou

Ďalej sme zisťovali či jednotlivé regresory vložené do modelu prinášajú štatisticky významné spresnenie jeho predikčnej schopnosti. Ukázalo sa, že regresor pohlavie toto spresnenie prináša, zatiaľ čo regresor vek nie. V Tabuľke 2 uvádzame test štatistickej významnosti F s jeho p-hodnotou a mierou účinku.

Tabuľka 2: Test štatistickej významnosti a miera účinku

Regresor	SS	F	P-hodnota	Miera účinku (Parciálna eta ²)
Vek	127,99	1,96	0,16	0,004
Pohlavie	845,59	12,97	< 0,001	0,027

P- hodnoty menšie než stanovená hladina významnosti 0,05 sú vyznačené červenou

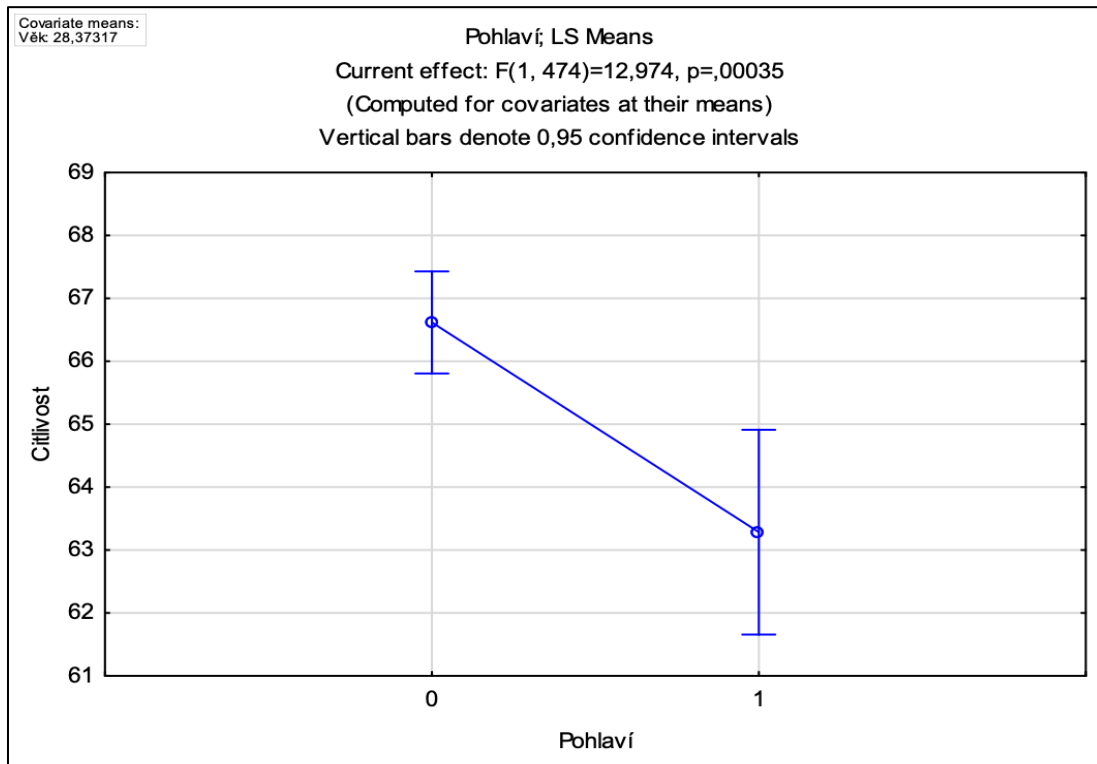
Posledné prezentované výsledky ukazujú podrobnejšie informácie o tom, ako regresory ovplyvňujú našu závislú premennú. V našom prípade sa ukazuje, že pokiaľ je respondent ženského pohlavia, tak jeho skóre na škále citlivosti vzrastie o 3,33 bodu. Súhrnné výsledky prezentuje Tabuľka 3. Rozdiely medzi pohlavím bližšie demonštruje Graf 1.

Tabuľka 3: Vzťah medzi citlivosťou, vekom a pohlavím

Regresor	Regresní koeficient nestandardizovaný	Waldova štatistika T	P-hodnota	Regresní koeficient standardizovaný
Vek	-0,04	1,40	0,16	-0,06
Ženy	3,33	3,60	< 0,001	1,16
Muži	0,00			

P- hodnoty menšie než stanovená hladina významnosti 0,05 sú vyznačené červenou

Graf 1: Vzťah medzi citlivosťou a pohlavím

Na záver teda môžeme povedať, že aj naše výsledky sú v zhode s vyššie zmienenými výskumami, a teda s tým, že vyššia citlivosť sa vyskytuje vo väčšej miere u ženského pohlavia. Na ďalšiu rozvahu by bolo, čím to môže byť spôsobené. Nakoľko to môže byť spôsobené typicky vyšším neuroticizmom u žien, vyššou prívetivosťou a otvorenosťou k emóciám druhých a pod., a nakoľko inými faktormi.

Data a ďalšie informácie o tejto zpráve jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=316>.

Zoznam literatúry

Aron, E. (2020). *The Highly Sensitive Person: How to Thrive When the World Overwhelms You*. Citadel Press Book.

Aron, E. N., & Aron, A. (1997). Sensory-processing sensitivity and its relation to introversion and emotionality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(2), 345–368.

<https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.2.345>

Benham, G. (2006). The highly sensitive person: Stress and physical symptom reports. *Personality and Individual Differences*, 40(7), 1433–1440.

<https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.11.021>

Costa, P. T., Jr., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 322–331. [10.1037/0022-3514.81.2.322](https://doi.org/10.1037/0022-3514.81.2.322)

Ens et al. (2022). Škála vysokej citlivosti. Projekt v rámci predmetu Psychometrika 1.

Chacón, A., Pérez-Chacón, M., Borda-Mas, M., Avargues-Navarro, M. L., & López-Jiménez, A. M. (2021). Cross-cultural adaptation and validation of the highly sensitive person scale to the adult Spanish population (HSPS-S). *Psychology Research and Behavior Management*, 14, 1041–1052. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S321277>

Orloff, J. (2018). *Průvodce pro vysoce citlivé lidi: Jak prožít šťastnější a vyrovnanější život*. Grada.

Tra, H. V., Volden, F., & Watten, R. G. (2022). High Sensitivity: Factor structure of the highly sensitive person scale and personality traits in a high and low sensitivity group. Two gender-matched studies. *Nordic Psychology*. <https://doi.org/10.1080/19012276.2022.2093778>